

Громадська Думка

ПЕРЕДПЛАТА:

(Ціна 1. прим. в таборі 3 ф.)
" " поза таб. 4 ф.)
На місяць в таборі . . . 25 ф.
" " поза табор. 30 ф.
На 3 місяці в таборі 75 ф.
" " поза таб. 90 ф.

ЧАСОПИСЬ ПОЛОНЕНИХ УКРАЇНЦІВ у ВЕЦЛЯРІ.

ВИХОДИТЬ ЩО ЧЕТВЕРГА Й ЩО НЕДІЛІ.

АДРЕСА:

Ukrainischer
Unterrichts-Ausschuss
Lagerzeitung
— in Wetzlar. —

Видає „Видавниче Товариство імени В. Гринченка“.

Ч. 44. (91).

Неділя, 1. липня 1917.

Рік III.

Український військовий з'їзд у Києві.

„Кіевская Мысль“ з 25. мая н. ст. приносить даліше справоздання зі з'їзду, яке подаємо після деяких скорочень:

Відношення до війни.

Бесідники Шаповал, Білоконь, Масюк і Луценко у своїх промовах віддавали загальний настрій з'їзду в справі відношення до війни. Їх думки можна коротко так зібрати:

Розпочата в інтересах капіталістичної буржуазії війна для справжньої демократії не тільки не потрібна, а навпаки—шкідлива, та її треба скінчити при першій можливості, але під неодмінною умовою, щоб, ідучи за прикладом російського тимчасового правління й Ради робітничих і солдатських депутатів, російські союзники згодилися на скінчення війни без анексії і контрибуцій і щоб у міжнародній конференції взяли участь і представники українського народу в цілях поправки границі на основі добровільного самоозначення націй з огляду на можливість бажання в українського населення східної Галичини злучитися з своїми братами на російській Україні. Делегатові 5-ої армії Сокуренкові, котрий був за побідною війною і прилучення Галичини назвав анексією, пригадав другий делегат 5-ої армії Селецький дав їм наказ, що прилучення Галичини до російської України се неодмінна умова їх повноважень на з'їзді. Як і попередні бесідники, Селецький пояснив, що добровільного злучення розданих частей народу шляхом порозуміння їх представників на конгресі не можна уважати анексією в ніякім разі.

Поручник Міхновський заявив, що основою війни є бюлгочіний закон боротьби за існування, але сей закон в його поясненні знаходить свій вислів виключно в національних конфліктах. Є нації-пани й нації-раби. І теперішню війну викликали нації-пани ізза сварки, що повстала між ними на ґрунті національного амання. Мовчі нації-раби, втягнувши суверенні нації у боротьбу силою їх національного панування проти бажання перших і властиво на шкоду їх існуюванню. Соціальні проблеми можна розв'язати тільки по розв'язанню національних проблем. Однак коли воювати, то треба знати, за що ми воюємо. Сьогодні перед нами у всій величності засяяв ідеал волі рідного народу, ідеал воскресення

одної великої нероздільної України від Дону по Сян. Серед бурливих оплесків бесідник передав президії свою резолюцію з мотивами, витягненими з проєкту Вільсона.

Привітаний оплесками, почав свою промову В. Винниченко категоричною заявою, що в поглядах на суть справи він стоїть на діаметрально протилежнім становищі, яке зайняв попередній бесідник. Не нації-пани—говорив він—почали війну, а просто пани... Звернувши ся від загальних висновків до прикладів з історії, бесідник ударив на українських гетьманів і полковників, що гнобили простий народ. Як польське, так і українське панство все були солідарні в своїх поневолюючих, дармоїдських аманнях. Хто продає душу народу? Шляхці! (Буря оплесків). Хто закріпостив його, як не козацька старшина, що збила капітал і домогала ся для його побільшення робочої сили? Хто загравав землі й ліси й води та мільони чесного працюючого люду власної національності обернув у рабів і наемників? Пани, що стали капіталістами й господарями положення в краю. Капітал шукає свого положення і, коли йому мало внутрішніх ринків, він шукає заграничних, домогаєт ся загарбання чужої території, зміни митових договорів і викликає війну. І сю війну викликали не народи, а пани-капіталісти, а народ пішов, як раб. Але ось вибила година й раб, що був спрагнений волі, стає свободним горожаном, він сам хоче уладити свою долю, він хоче у вільній державі втворити умови, які введуть в його нормальне річчє й улекшать його боротьбу з капіталом. Скінувши політичний гнет, він скине з себе й національний гнет. Війну треба скінчити й мир заключити без анексії і контрибуцій, на основі самоозначення народів. На жаль і деякі групи французьких і німецьких соціалістів виступають в ролі adeptів їх правительств при переговорах у справі миру. Необхідно добивати ся, щоб представники соціалістичної демократії, як російських союзників, так і воюючих з Росією народів виразно заявили, що вони відмовляють ся від усяких явних і крихтих анексії у формі винагороди й т. ин., необхідно домогати ся, щоб на міжнародній мировій конференції сказали своє важне слово й представники українського народу (Бурливі оплески).

Потім у формі позачергової заяви проф. М. Грушевський зложив від імени Української Центральної Ради подяку за довіру Раді, висловлене в прийнятій з'їздом резолюції. Серед аудиторії бурливі оплески й оклики: „Центральній Українській Раді слава!“

В справі війни забирали ще голос: Петлюра, Бондаренко, Довертинський і Письменний. Петлюра говорив, що рука, простягнена Радою робітничих і солдатських депутатів до народів усього світа, все ще висить у повітрі. Очевидно закордонна демократія переживає в собі внутрішню роботу й треба думати, що бажаний перелом і с'їм тяжким процесі негайно виявить ся. Без сумніву воюючі народи всі хочуть мира, але поки є війна, вона повинна бути активно-оборонною. Бондаренко домогав ся вставки в резолюції про розбавлення народів по війні й неутралізацію проливів. Матрос Письменний між иншим відчитав резолюцію в справі миру без анексії і контрибуцій, ухвалену гельсінґфорською Українською Радою.

Просвітна справа.

Головним референтом просвітної справи був С. Петлюра. Бесідник підчеркнув, що для Українців справа просвіти має величезне значіння. Переходячи до минулого, він сконстатував, що в історичній Україні просвіта народу стояла так високо, що се викликавало подив у чужих подорожників, про що свідчать документарні дані. До сього часу загалом в Росії просвіта творила школу рабства й гашення духа, а на Україні вона була засобом систематично переводжуваної денационалізації мас, позбавлення національного обличчя українського народу. Тепер перед Україною розкривають ся широкі шляхи для справжньої національної просвіти. Педагогічний з'їзд у своїх авторитетних ухилах намітив сі шляхи у сфері загально-громадянської освіти. Ідучи за принципом, наміченим с'їм з'їздом, військовий з'їзд повинен добивати ся, щоб як касарняне вивчення, так і наука у військових середньо-наукових заведеннях, а далі й у вищих, як напр. академія генерального штабу, вели ся для Українців в їх рідній мові. Коли рахувати ся з обставинами, здійснення сеї програми можливе, розумієт ся, не відразу, а при деякій послідовності.

По виміні думок делегатів з'їзд прийняв отсі дві вироблені президією резолюції:

1. Беручи під увагу, що денационалізація народних мас ставить перешкоди всякому прогресивному рухові, затроює й деморалізує душу українського народу та затримує розвиток, як духових так і матеріально-продуктивних сил на Україні, перший український військовий з'їзд постановляє: 1. від осени сього 1917 року тимчасове правління повинно увести науку в школах на Україні в українській мові з забезпеченням прав меншости інших народів; 2. українська народна школа повинна бути обов'язковою й загальною, утримуваною засобами держави; 3. ті українські гімназії й інші середньо-наукові заведення, які відкриваєт ся від осені с. р., має удержувати держава на державний рахунок; 4. справу практичного переведення в життя української середньої й вищої освіти (гімназій, університетів, спеціальних інститутів), котрі з'їзд уважає обов'язковими (також з гарантією прав меншости інших народностей), з'їзд полишає компетенції Української Центральної Ради; 5. що торкаєт ся просвіти війська, згідно з ухвалою з'їзду про українізацію армії й військову просвіту її треба переводити в життя в українським напрямі: а) в українській мові і б) шляхом відкриття військових шкіл від нижчих до вищих, як напр. академія генерального штабу.

II. „При сучасних умовах, як в армії, так і в фльоті з'їзд уважає необхідним: 1. щоб у військових командах, де є до того можливість, вивчення Українців вело ся в їх мові; 2. щоб військові установи й ріжні підручники переведено на українську мову з їх відповідним приспособленням; 3. щоб для українських військових товариств і гуртків випускано літературу (газети, журнали, книжки й агітаційні брошури) на засоби держави на таких самих основах, на яких передплачуєт ся літературу на російській мові, і щоб при військах відкрито просвітні курси; 4. що торкаєт ся перетворення існуючих уже на Україні військових шкіл (як юнкерські, прапорницькі, морські, авіаційні й інші) практичне здійснення того всего з'їзд поручає Українській Центральній Раді вкупі з вибраним з'їздом українським військовим генеральним комітетом“.

Земельна справа.

Нарада над земельною справою відбула ся вкупі з закликаними на з'їзд членами кооперативного з'їзду. Тодіж і в доповнення до земельної внесено до програми також харчову

справу. В земельній справі виступали О. Степаненко, Вовченко, Курявий, Гончаренко й ин. Вислідом виміни думок була отся резолюція: „Право власності на землю і багатства в ндрах землі в автономній Україні повинно належати виключно до народу, а умовини розділу землі між працюючий на ній люд виробить і установить Український Союз на основах справедливости й рівности всіх людей, що живуть на Україні. Разом з тим повинні бути вироблені закони володіння й користування лісами, експлуатації водних і мінеральних багатств на принципах загальности. До часу остаточної розв'язки сеї справи тимчасове правительством повинно негайно застановити всякі акти купна-продажі й загалом передання землі та ліса з рук до рук, а в першу чергу заграничним компаніям і окремих особам, а також управити арендні відносини“.

Харчова справа.

З докладним рефератом про харчову справу виступив член управи союзбанку Мельників. Він подрібно говорив про організацію харчової справи, подав до відома, що минулий місяць дав уже 10 проц. перегрузу хліба, поставленого для армії, та зазначив, що до 500.000 пудів хліба лежить на станціях без руху, в чім не можна винуватити ні губерньського комітету, ні селян. Загалом він і дальші бесідники сконстатували відрядне явище, що селяне радо дають хліб для армії, дуже часто навіть без матеріальної винагороди. На думку бесідника монополію на хліб треба привітати. Але в імя справедливости необхідно домогати ся уведення монополію і на инші продукти. Дальше виступили Вовченко, Граждан, Окуневич, Крук і свящ. Баранов. Всі вони констатували, що хлібних засобів на

провінції ще дуже багато, але на жаль поміщики (гр. Браницкі) та спекулянти скривають сі засоби; з другого боку вони вказували на незорганізованість відбору хліба на станціях. В сій справі зїзд ухвалив резолюцію: „З огляду на те, що справу прохарчування на Україні найкраще, вичерпуючо й систематично може поставити саме зорганізоване в селянські союзи українське селянство, військовий і кооперативний зїзд на об'єднанім засіданні постановляють передати харчову справу в руки зорганізованого селянства та його органу—центрального кооперативного комітету.“

В часі зїзду одержано телеграфічно дві вістки, на які чутливо відгукнули ся збори. Перша вістка говорила про смерть председателя української соціально-демократичної фракції в петроградській Раді робітничих депутатів—адвоката Лаврентева. Память покійного пошановано встанням з місць, а його родині вислано телеграми з почуттем. Про другу вістку, номінацію Якубовича товаришем міністра війни, ми вже доносили. З приводу сеї номінації ухвалено вислати привітні телеграми полковникови Якубовичеві й міністрови війни Керенському.

Наради зїзду відбували ся в будинку Педагогічного Музею, де також відбувають ся засідання Центральної Української Ради. В сім будинку міститься також військова авіаційна школа. Отже, як доносить „Русское Слово“ з 26 мая н. ст., перед своїм закриттєм зїзд постановив, що Центральна Українська Рада займаєть ся важнішою справою, ніж авіаційна школа. Тому треба негайно очистити будинок зі школи й дати цілий будинок до розпорядности Ради.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ.

„Уступки“ правительства під натиском Українців.

Зі Штокгольму доносять дня 26. червня: Після телеграм з Києва заведено тут поки що спокій. З фронту стягнуто війська, вони обня-

ли сторожу над державним банком і публичними будинками. Тимчасове правительством оголосило, що воно висилає кількох своїх представників до Києва, які мають вестя переговори з селянським комітетом і

делегатами української армії в справі основ відокремлення України в границях російської держави. Проекти сього відокремлення мають бути предложені будучим всеросійським Установчим Зборам разом з проектами других російських чужих народів. Керенський сповістив український виконавчий комітет, що він бере назад заборону українського військового конгресу. Конгрес висловив гостру догану так званім „вольним“ Українцям, які досі вагають ся признати постанови військової організації.

Таким робом Українці нелегальною дорогою вимусили від правительства висилку делегатів для порішення українського відокремлення. Але й тут замітні старі способи Росії проти України. Хіба треба до цієї справи стягати війська з фронту та обсаджувати державні будинки? Присутність московського війська в Києві навіть? Пильнувати будинків, чи під натиском загрози багнетів рішати українське „відокремлення“? Гарний спосіб! Це на основі „права самоозначення народів“—як голосить російське революційне правительтво.

Рішення забороненого військового конгресу.

Після англійської часописи „Times“ відбули Українці 20. червня військовий конгрес в Києві, в яким взяло участь 2000 делегатів. Конгрес відквнув становище Керенського, який хотів перешкодити відбуттю конгресу закажем—і порішив йти власновільно. На конгресі вказано одностійне домагання, що Україна муєть мати повну автономію, а кожде відтягання з боку правительства, щоби признати ав-

тономію, буде уважити ся ворожим становищем Росії супроти України.

(„Генераль-Анцайгер“ з 27. червня, веч.)

Дальші рішення військового українського конгресу.

Зі Штокгольму пишуть 27. червня: Після звідомлення з Києва завізав загальний український військовий конгрес Українську Центральну Раду увійти назад у зв'язь з тимчасовим правительством тоді, як воно признає автономію України. Окрім сього має Центральна Рада негайно перебрати в свої руки порядкування земельною справою і видати відозву до народу, щоби він виявив цілковитий послух всім приписам Центральної Ради в земельній справі, яку Українці на Україні самі візьмуть в свої руки.

Перша Українська Часопись на Волині.

Давно треба було заснувати на Волині українську часопись, котра би приходила зі словами поради до українського населення; давно треба було мати там центр, який би згуртував коло себе свідоміці українські елементи й притягав не свідомих, та який би був заборолом проти змагань Поляків зпольщити українську Волинь. Аж тепер маємо вже перше число першої української часописі на Волині „Рідного Слова“, котре видаєть ся українською громадою в Білій.

З глибоким почуттєм радости вітаємо редакцію „Рідного Слова“ та бажаємо, щоби „Рідне Слово“ запалило своїх читачів гарячим огнем любови до всего рідного і принесло свідомість і силу до боротьби за волю нашого народу та його незалежність.

З РОСІЙСЬКОГО ЖИТТЯ.

Рада салдатів і робочих проти большевиків.

Із Копенгагена доносять: По рішенню розв'язати Думу прийшло дня 22. червня на чергу в Раді салдатів і робочих питання про війну. Під впливом бесідників Керенського

й Церетелі здавало ся, що Раді салдатів прихилить ся до них проти большевиків. Та о 9. годині перервано наради. Президент конгресу Чхеїдзе сповістив збори, що большевики порішили слідуєчого дня устроїти воєнну демонстрацію проти коаліційного правительства, щоби

Подольє.

Політичний куток.

5) Чи творять політику партії?

Кожний чоловік, як то ми вже писали, с до певної міри політиком. І то не дивлячись на те, чи він цікавить ся політичним рухом, життєм, чи ховаєть ся, тікає від його—все одно, як не добрий, то кепський, а політик з його буде. Цікавить ся Гриць Гупало життєм або політичним рухом—він і слідить за ним. Маючи отгу частину розуму (як і кождий), що каже: „це є корисне, а то шкідливе для мене“—бере Гриць Гупало кожде політичне питання, чи то думку, розбирає як може. Та розбираннем думки або питання політичного лиха не усунеш. Це знає й Гриць Гупало. Тому він слідить, стежить за кождим політичним

рухом не сам, а шукає собі товариша політичного. І з ним він всі справи обмірковує аж до нитки. Є Іх вже два. Вони собі далі шукають більше й більше товаришів, які теж так само б раді злидням положити кінець. А кождий із нас знає, що чим більше є людей, які передають або висувають певне бажання спільно, тим більша Іх сила й тим скорше Іхні бажання сповняють ся. Вся лиш біда в тому, що хоч всі бажають добра для себе, та не всі на се подають голоси. І тому ці, що слідають за політикою в державі, краю або й у громадї, старають ся політику так повернути, як їм корисно. Значить ся: є для поміщиків корисне замкнення границі, наложення високого патенту на індустріїні вироби—тоді вони спільно підносять свій голос і, маючи за собою політичну силу, переводять своє бажання в життє. Спільно підносять голоси в данній справі заставив поміщиків Іхній економічний інтерес.

Або таке: Англія й Франція хочуть далі продовжувати війну, а в Росії бажать миру. Тоді Англія вишукє таких людей в Росії, які б були сторонниками продовження війни. Ну й на це згодили ся ліберали. Сторонники війни, ліберали, муєть мати й певний політичний інтерес у продовженню війни. Який же? Цілковитим ясний. При помочі дальшої війни хочуть змінити й забезпечити свою політичну силу й задержати владу у своїх руках. Хтож зігнав цих лібералів в один більший гурт, спитає де хто. Ніхто инший, як політичний інтерес. Може стане комусь дивно, що політичний інтерес або потреба, заставляє людей збирати ся в менший чи більший гурт?

А спитайте в нашого таборового міністра внутрішніх справ т. Пива: „Коли буває найбільше людей на вічу в таборі?“ Дістанете відповідь: „Тоді, як у табор приходуть сухарі, сало“ і т. д. Чому це так—не треба питати. Кожний бачить

користь для себе з тієї посліжки—користь тут він має зараз перед очима і знаючи, що завтра або після завтра він буде її смакувати—він і біжить на віче, бо там будуть балакати про посліжки.

І ось те саме, що заставляє наших дрібних таборових політиків йти на віче тоді, як посліжки ще не роздані, такаж сама сила гуртує таких людей, що бачуть певну користь для себе в тім, чи другим напрямку політики. Є тільки та ріжниця, що багато з таборових політиків йдуть човном тільки там, де видно дно ріки і то тримаючись берега. А правдиві політики сїдають на той самий човен і йдуть на саму середину, хоч і не видно дна, але вони себе забезпечили приладами, щоб їм не потонути.

Нераз побачиш так само на таборовому вічу тоді, коли обговорюєть ся посліжку від Червоного Хреста, або про роздавочний комітет, що якийсь гурток людей стоїть собі тісно один

утворити чисто соціалістичне правительство та війну, як стій покінчити. Конгрес став нараджувати над цією справою. О півночі видано поклик до населення, щоби воно не брало участі в демонстрації, що вся демократія має безумовне довіре до правительства, а оружна демонстрація тільки допоможе тим, що ждуть протиреволуції. Рівночасно порішено кожду публічну нараду на три дні завісати. Вкінці попустили й більшовики і оголосили відкликанням планованої демонстрації. Конгрес порішив заяву довіри правительству і потребу сильнішого переведення демократичної програми. Але цим не порішено боротьби обох партій і спроваджено до їх алагоди. Більшовики тільки відложили свої порахунки на пізніше.

Конгрес порішив догану всім, що хочуть устроїти демонстрацію без порозуміння з Радою робочих і салдатів та ще з оружжем в руці, яке приносить прилив крові на шкоду революції, і видав заборону демонстрацій без відома Ради салдатів і робочих—до всіх робочих салдатів і селян.

Чи демонстранти будуть слухати цієї заборони, це друга справа!

Родзянко до послів Думи.

Конгрес рад робочих і салдатів порішив розв'язання Думи на виведення Зіновєва. Зараз після цього відбув нараду виконавчий комітет Думи під проводом Родзянка. Преса заявила, що Дума є правнодержавна інституція, яка триває до скликання Установчих Зборів, і розрушення її може бути тільки дорогою насильства. Часоп. „Віржевія Ведомості“ заявила, що навіть провізоричне правительство не має права розпустити Думу. Родзянко видав поклик до членів Думи не покидати Петроград, бо мають стати ся не звичайні події. Се викликало сенсацію (велике зацікавлення).

Револьта балтійської флотії.

З Малме доносять подробиці подій на балтійській флотії, які довели до скинення головнокомандуючого. Тимчасове правительство видало розпорядки проти револьти в Кронштаді і дало наказ частині

флотії зробити демонстративний наступ на Кронштадт. Тоді вибух бунт серед моряків. Всіх офіцерів панцирного корабля „Тунгут“ кинено в море; 26 офіцерів погубло. Корабель під чорною хоругвою причалив до Кронштаду і не дав двом другим кораблям втекти з пристані. Офіцерів тих кораблів посаджено під сторожу. На кораблі „Росія“ вибух бунт, який позбавив життя сімох офіцерів, а прочі опинили ся під ключем. На панцирнім кораблі „Республіка“ лопнув паровик, який убив 80 душ. За виїмком кораблів, які були в Рязі—всі залози воєнних кораблів заявили ся за кронштадський напрямом. Правительство вело конференцію помирення в Гельсінфорсі, та даремно. Виконавчий відділ в Кронштаді видав ноту до петроградського правительства, що він переведе ревізіцію збіжжя в Оранієнбаумі й Ревелі, як правительство буде замикати дорогу довозу поживи для Кронштаду.

Вісті зі світа.

КОЛИ АНТАНТ ХОЧЕ РІШИТИ ВІЙНУ.

Цюрихські часописі доносять: Антант хоче рішення війни пересунути на 1918 рік і перевести його на свій лад з поміччю американського й російського війська. Тепершній події на фронті не мають бути рішачими.

ЗАКІНЧЕННЯ ШТОКГОЛЬМСЬКИХ ПЕРЕГОВОРІВ.

„Соціалдемократен“ сировицає зі Штокгольму: По переведенню переговорів з німецькою меншістю можна уважати тепершні переговори покінченими. Як Німці так і Голляндці видаджають зі Штокгольму.

Росіяне не могли за сильною суперечкою своїх партій і фракцій дійти до порозуміння, щоби вибрати відповідних представників на штокгольмську конференцію. Російські круги самі бачать, що пропустили нагоду свого скріплення перед грозячою протиреволуцією через відсутність їх на конференції в Штокгольмі. Та не могли погодити ся, кільки яка партія має вислати представників. Ось безкористність

великих російських дискусій на Раді робочих і салдатів.

ВІЙНА.

(На основі німецьких звідомлень).

На західнім фронті у Фляндрії посунули ся німецькі позиції дещо наперед. Склади пристані в Дюнкірхен взяли Німці під артилерійний огонь. Англійський наступ на Лен відперто зі втратами. Коло Фонтен тривають завзяті бої, Англіїці стягають щораз нові резерви. Над Есною і в західній Шампанії борба артилерії; вибухли великі пожари. З вежі Айфля зауважено, що 24. червня кинуту 180, а 25—360 гарматних стріль в місто Реймс, де є славна катедра.

З таборового життя.

— Театр. Музично-драматичне товариство виставило в неділю 24. червня трагедію І. Тобілевича (Карпенка-Карого) „Сава Чалий“.

„Сава Чалий“—одна з найкращих українських історичних пєс. Фабула її взята з великого проти-панського руху на правобережній Україні, в першій половині 18 століття—гайдамаччини.

Героєм трагедії являється ся один із гайдамацьких ватажків Сава Чалий, особа історична. Сава Чалий, як відомо, служив сотником двірських козаків у князя Любомирського, під час повстання проти польських панів він пристав до гайдамаків, а потім покаяв ся перед паном і знову став йому служити. Його настановлено козацьким полковником і послано проти гайдамаків. Гайдамаки постановили покарати зрадника. В 1741 році гайдамацький ватажок Гнат Голій напав на Сава Чалого в його маєтку, вбив його й забрав його майно.

Автор трагедії представляє ці події, але освітлює їх инакше. Сава Чалий у його виступає, як завзятий борець за поліпшення долі українських селян, для котрого ця справа—все. Він лише шукає ріжних шляхів, котрі б певніше довели до цілі. На початку він бореть ся разом з гайдамаками проти панів, але переконують ся, що гайдамаччина не дає тієї користі, якої він сподівався, лише збільшує бідність і нещастя, все плюндруючи. Його заручують обцякою коронного гетьмана Потоцького, що як гайдамацький рух здушить ся, то тоді

На італійським фронті наступ Італійців у долині Сугана відперто. Взято 1800 Італійців, між тим 44 офіцерів до полону.

На східнім фронті в окопах панує спокій, як давніше, тільки артилерія стріляє час від часу. Ся акція без ніякого значіння, бо хіба тільки на те, щоби видавало ся, що Росія не спочиває на фронті. На 21. червня мала по ухвалі тимчасового правительства й Ради салдатів почати ся офензива від моря до моря—та досі її не видати. І не скоро вона буде, а може й зовсім не буде.

На інших фронтах не має також ніяких важніших подій.

народові дасть ся краще жити. Сава Чалий вагаєть ся, але нарешті аважуєть ся виступити проти гайдамаків. Кидь своїх товаришів, переходить до Потоцького й винищує одну за другою гайдамацькі ватаги, в повній надії, що панська обцянка здійснить ся. Однак скоро йому доводиться ся зазнати тяжких розчарувань. Панство не думало виконувати те, що наобіцяло, а тимчасом старало ся привязати Чалого до боротьби за панські інтереси та зробити його ворогом свого народу. Потоцький добув йому від короля шляхецтво, дав маєтки й чин полковника, давав крім того малому синові Чалого на хрестина сто тисяч золотих, щоби той був охрещений католицьким обрядом. Аж в цей момент Сава Чалий зрозумів, куди він заліз і побачив свою помилку. Віра в добру волю панів, яка й раніше вже хитала ся, його зовсім покинула. Тяжкі душевні муки давили його. Для справи покинув він товаришів, для справи пішов проти них, для справи став по боці ворогів. Але тепер побачив він, що справі нічим не поміг, лише збільшив число жертв.

Чалий збагнув аж тепер, що його покликано не на те, щоби дати краєві спокій для заведення реформи, але просто щоби його таланом скористати ся й побити ворогів панства—селян-гайдамаків. Вийшло, що вся його робота в Потоцького була ганебною зрадою рідному ділові. Страшні душевні страждання й гірке каяття не давали йому спокою.

коло другого і не всіе хто-небудь із них піднести голос, що се і те треба зробити,—як увесь цей гурт підносять голоси: „Правильно!“ Чому ж не робить це один? Просто тому, що в одного заслаба сила, і хочби кричав він сам на весь рот „правильно“, то ніхто б на нього не дивив ся. Щож вігнано невдоволених в гурт? Посилки, словом їхні особисті інтереси. Такий же самий інтерес, тільки політичний, заставляє кожного того, що слідить за політикою, шукати собі одну думку, одномішленника. Є вже певний гурт людей однієї думки й поглядів—значить ся в їх є ціль, мета політична. Чи то щоб мати вплив на політику правительства, чи ту політику підпирати, чи поборювати,—гурт такий вже має певне політичне завдання, він бере участь вже спільно в кождому рухові. І такий гурт людей вже не є звичайним зібранням, а він вже є партія чинних однодумців.

Отже партія є вільна спілка громадян, без обмеження часу існування. Вона має перед собою певну політичну мету і стремить до тієї мети певною, наперед обміркованою політичною дорогою.

Партії не можна порівняти з тим гуртом, який збереть ся лиш тоді, як сухарі в таборі, або комітет роздавочний треба чіпнути. Такий гурт, як тільки роздасть ся сухарі, десь никне, губить ся. Чому? Та тому, що в гурт вігнала одна хвилева справа.

Партія слідить за всім життям, за цілою політикою. Партія представляє собою політичне товариство, яке слідить і розбірає кождий крок політичних органів і стараєть ся данну політику підперти, змінити або направити в инший бік, а як ні, то зовсім повалити. Розумієть ся, що кожда партія, бажаючи своєю силою вплинути на творення політики, толкує все свої політичні кроки чи заходи: „Цього хоче народ!“

Коли по зваленню царського правительства партія лібералів в Росії кинула клич: „війна аж до побіди“, то цей клич партія толкувала нераз, як клич народу. Чому? Ось візьмім таке: ліберальна партія має $\frac{3}{4}$ мільона членів зорганізованих. І по урядах, чи то городських, чи губернських, школах, чи церквах—всюди має та партія як не своїх членів, то прихильників. Кидь Мілюков клич: „війна аж до побіди“, а останні члени одні мовчать, а деякі потакують,—тоді числить ся, що Мілюков сказав бажання своїх партійників. І оскільки на такий голос Мілюкова ніхто з партії ліберальної не говорить инакше,—тоді читаєть ся те, що сказав Мілюков, так, що не Мілюков, як одиниця, а партія ліберальна, або $\frac{3}{4}$ мільона зорганізованих людей в Росії бажать війни. Колиж останній народ, який не належить до лібералів, промовчить на виступ партії ліберальної через Мілюкова—і як той останній

народ нічого не відповість на заяву лібералів, читаєть ся в політиці так: Сказав Мілюков: „війна до кінця“—ліберали проти цього не виступили, значить згодили ся з Мілюковим, отже сила за партією лібералів. Сказала партія лібералів: „війна до кінця“, і останній народ на се промовчав,—значить ся, увесь народ годить ся вести війну до кінця. І в. Савич, який все так балакає про „солодкий мир“—промовчав у ту хвилину, коли в російській Думі балакали про війну, не виступив проти, а промовчав, то царське правительство, а з ним і всі союзники сказали: „Іван Савич і увесь нард в Росії бажать війни.“

(Далі буде).

Але він бачить, що вороття вже немає й рішає посприяти таку роботу хоч що можна, але не кидати віри батьків та бороти ся за кращі народні права. Та це його не заспокоювало. Муки його тягли ся. Якраз тепер, саме як Чалий збирав ся в похід проти свого колишнього побратима Гната Голого, той захопив його і виконав над ним засуд гайдамаків на смерть.

Таким чином Сава упав жертвою власної помилки.

Для відбуваєть у відповідній історичній обстанові.

Песа завжди тільки довга для вистави й тяжка для виконання. Щоби її приготувати, треба мати принаймні місяць. Музично-Драматичне т-во мало між тим лише один тиждень. Звичайно, не можна за такий короткий час усе доскопало обробити, але товариство дало максимум того, що можна було по тижневим приготуванню дати при силах товариства.

Песа пройшла цілком вдоволяюче. Слабенко випала перша дія. Це й зрозуміло, бо перша дія дає народню сцену, учасники котрої здебільшого вперше виступають, як артисти. Вони потребували би довгої муштри; щоби зміло провести сцену. Найгірша була в них дікція.

Головні ролі виконано добре. Правда, Сава Чалий був трохи вялий, Гнат Голий виявляв свої почування виколом не зовсім природно. Зате чудовий був Потоцький і Жевницький, гарний Яворський, славний Шмагальський, з темпераментом Грива. Жіночі ролі пройшли порядно.

При повторенню песи артистам треба було би звернути увагу на дікцію, щоби не ковтати закінчені слів, котрих цей раз у більшості з них майже не чути було. Не завадило б також подбати й про те, щоби грми артистів відповідав характерові тих героїв, яких вони представляють.

Лубенець.

3 листів від Централі Союзу Визволення України до Генеральної Старшини.

Централа С. В. У. в Берліні повідомляє Генеральну Старшину про численне підписів, зібраних на уповажненню для т. Скорописа і про від'їзд т. Скорописа до Штокгольму.

Централа С. В. У. протоколом з 9. червня 1917 року посвідчує, що на її руки прислано підписи, якими полонені Українці в Німеччині уповажнюють Президента С. В. У. Олександра Скорописа-Йолтуховського заступати перед тимчасовим російським правительством їх волю, а власне:

1. від Генеральної Старшини громади „Самостійна Україна“ в таборі полонених у Раштаті 4 зшитки з 8829 підписами, зібраними в Раштатському таборі та на робітничих командах того табору.

2. від Генеральної Старшини Української Громади в таборі полонених у Вецлярі 1 зшиток з 4166 підписами, зібраними у Вецлярським таборі і його робітничих командах.

3. від Генеральної Старшини Української Громади в таборі полонених у Зальцведелі 1 зшиток з 3119 підписами, зібраними в Зальцведельським таборі і робітничих командах цього табору.

4. 1 зшиток з 2882 підписами полонених Українців з національно мішаних таборів і робітничих команд,

присланих безпосередно до Централі Союзу визволення України у Берліні.

Крім того 8 підписів надіслано до Централі після 9. с. м.

Всього отже зібрано під уповажненнем 19004 (дев'ятнадцять тисяч чотири) підписів, в тім числі 39 підписів українських офіцерів.

Повідомляєть ся, що т. Окорошич від'їхав до Штокгольму 19 с. м.

Другим листом з 26 с. м. повідомляєть ся, що прийнявши до відома, що у Вецлярі зібрано на Український Національний Фонд понад 300 марок, Централа передала товаришеві Скорописові при його від'їзді до Штокгольму 300 марок, які будуть передані Центральній Українській Раді в Києві.

Зібрані на сю ціль жертви просять ся пересилати до Централі, яка буде пересилати гроші даліше.

Крім того запитуєть ся, чи не хотіла б Генеральна Старшина зібрати жертв на Український Національний Фонд публікувати через „Громадську Думку“ також у „Вістнику С. В. У.“ з виказами (з повними іменнями жертводавців) і листами до редакції „Вістника“, писаними по українськи, які Централа буде справляти до Відня.

Генеральна Старшина прийняла се до відому і від тепер імення й прізвища жертводавців на цю велику ціль будуть друкувати ся повністю, за винятком тих жертводавців, які при складанню жертви заявлятимуть протилежне бажання.

Нехай же росте цей спис наших жертводавців, як доказ на вічні часи нашої національної громадянської свідомості!

Відкликаєть ся, товариші, жертвою, відкликаєть ся думкою, щирим словом на поділ великих часів українського відродження!

Третім листом Централа квітує одержанне від Генеральної Старшини слідуєчих грошей:

152 мар. 85 ф. дня 14. марта—на волнинські школи,
158 „ — „ дня 23. цвітня—на волнинські школи й на дітей утікачів,
217 мар. 83 ф. дня 10. червня—на волнинські школи.

Гроші ці переслано відпоручникові в Білій (Волни) з просьбою оголосити їх в „Ріднім Слові“ її передати на вказані цілі.

Жертви.

На Український Національний Фонд.

Ком. Lueckirchhausen, № 10870,	м. ф.
т. На-ов	1 —
„ Ludwigshohe, № 2565,	
т. Н. Лев-ій	1 —
„ Brügge, т. К-ик	1 —
„ Steinbach, № 10340, від	
т.т.: Т. Г-цкій, А. А-ов і	
Т. В-ев	150
„ Bechthelm, т. А. Б-ша	— 50
„ Nienbogen, т. А. Тр-як	250
„ Reiskirchen, № 2935, від	
т.т.: А. К-ух—50 ф., Т.	
С-ко—50 ф., Е. Б-ого	
25 ф., М-ко—25 ф., І. П-ка	
25 ф., А. Р-ка 25 ф. разом	2 —
„ Oetzengen, Г. В-ев	— 20
„ Heiligenroth, № 2327, від	
гуртка „Пора Настала“	6 20
„ Gross Rohrheim, № 1058.	12 92
„ Ruckerroth	2 30
„ Atzbach	1 90
Разом	33 02

На волнинські школи.

Гонорар за квітень і травень від співробітників „Громадської Думки“, т.т.: К-це—3 м. 92 ф., Юрка—1 м. 10 ф., Стчовика А-к—1 м. 58 ф., О. Чема-ри—5 м. 10 ф., С. К.—4 м. 50 ф., С. К-ий—94 ф., П. С.—66 ф., К. Я.—2 м. 79 ф., С. Зу-ка—5 м. 02 ф., Ку-ця—1 м. 58 ф., Стчовика N—50 ф., В. Г.—12 м. 48 ф., Стчовика Б-н—66 ф., N.N.—1 м. 06 ф., Т.—3 м. 08 ф., По-ка—6 м. 84 ф., Хви-ни—48 ф., Нови-го—32 ф., А.—56 ф., Свій—2 м. 76 ф., Стчовик К.—2 м. 44 ф., Павла Вр-ка—4 м. 02 ф., Хлібороба—1 м. 56 ф., М. З.—72 ф., К. Я. 48 ф., Бі-ка—5 м., 58 ф., При—60 ф., А. К.—1 м. 02 ф., Ізана Пев-го—54 ф.,
Разом 72 м. 89 ф.

На будову пам'ятника помер. тов.

Ком. Landau, від т.т.: П. Ш-ко —1 м., В. К-ук—1 м., Х. Я-ко—1 м., С. Г-ов—50 ф., П. Ш-ов—50 ф., П. Х-іл—50 ф., К. С-на—50 ф., А. Р-оя—20 ф.
Разом 5 20

На організаційні цілі.

Ком. Oberflörsheim 2 10

На хорих в лазареті.

Ком. Brügge, від т. Г. К-ик 3 —

На т-во „Самост. Україна“.

Ком. Heiligenroth, № 2327, гурт. „Пора Настала“ 1 20

Повідомлення експедиції „Громадської Думки“.

Робітничі команди й окремих товаришів, які передплачують нашу часопис, але не з нашої вини не дістають її правильно, просимо ще раз домагатися ся висилки того числа часописів, якого не одержали. Щож до тих робітничих команд, які одержують часопис за послі-плату, то щоби не було ніякої задержки в висилці нашої часописі, просимо зачасу присилати перед-плату.

Управа експедиції „Г. Д.“

Переписка Редакції.

Ком. № 3350 (Gieszen), ком. № 3187. Часопис посласмо.

Ком. Degubach, № 3187, т. С. Гу-н. Гроші одержано. Книжки й часопис посласмо.

Тов. Д. Ва-ко. Гроші (1 м.) одержано. Книжки й часопис посласмо.

Тов. К. За-ць. Генеральна Старшина заходи зробити може, але не знаємо, на яку фабрику пошлють, чи на молочну, чи індустріяну.

Тов. М. Соло-чук. Часопис посласмо.

Ком. № 10525, т. М. Зо-ля. Гроші одержано. Карти й часопис посласмо накладною платою.

Ком. Schwanheim, № 2775. Гроші одержано. Карти, карту й часопис посласмо.

Ком. № 11215. Календар і часопис (за 1 м. 30 ф.) посласмо. Карти шлемо накладною платою.

Ком. Weiburg, № 2715. Гроші одержано. Посласмо вам: 1. Повний збірник творів Т. Шевченка—4 м., 2. 8 „Кобзарів“ 1 і 11 ч.—8 м., 3. Часопис „Громадська Думка“ на два місяці 6 примірників—3 м. 60 ф. Разом на суму—15 м. 60 ф. Просимо повідомити куди призначити решту (2 м. 60 ф.) ваших грошей.

Ком. Allendorf, гурток „Правда.“ Пакет одержано. Часопис посласмо акфу-ратно. Не знаємо, чому не одержуєте.

Offiz. gef. Lager Reisen in Posen, Stabskapitan Bój-ko. Передплата одержана; часопис посласмо.

Offiz.-gef.-Lag. Hann.-Münden, Leutnant Say-ko й Wok. Передплата одержана. Часопис посласмо.

Offiz.-gef.-Lag. Bischofswerda, Leutnant Bu-al. Передплата одержана. Часопис посласмо.

ОГОЛОШЕННЯ.

РЕДАКЦІЯ ОДЕРЖАЛА

гарні листівки з портретами українських письменників:

- 1) Тарас Шевченко.
- 2) Михайло Грушевський.
- 3) Іван Франко.
- 4) Михайло Драгоманов.
- 5) Борис Грінченко.
- 6) Володимир Винниченко.
- 7) Леся Українка.
- 8) Ольга Кабилянська.
- 9) Іван Нечуй-Левницький.
- 10) Василь Стефаник.
- 11) Михайло Коцюбинський.
- 12) О. Кобець.

ЦІНА: одна листівка коштує 10 ф. серія (12 листівок) коштує 90 ф.

Хто хоче мати листівки—портрети наших письменників—спішіть з замовленнями в Редакцію „Громадської Думки“.

СЕМЕНА ДИВАЛІА, який знаходить ся в полоні, шукає й просять відгукнути ся його родина, що живе дома, в с. Столенські-Смоларі Пуцавської волости, на Волині.

Просимо інші таборони часописів передрукувати цю оповістку.

ЛЕСИНА СЕМЕНА Волинської губернії, Ковельського повіту Великолуцької волости, села Мала-Гуца, який знаходить ся в полоні, шукають його мати й жінка і просять відгукнути ся та оповістити про місце його побуту.

ШУКАЄМО

СКЛАДАЧІВ (наборщиків) і машиніста до нашої таборової друкарні, добре знайомих з цим ділом. Прб-симо при зголошуванню подавати докладно імя, фамілію, та де раніше працював, в яких друкарнях.

ТЕАТР.

НАРОДНИЙ ДІМ у таборі ВЕЦЛЯР.
СЬОГОДНЯ, 1. ЛИПНЯ 1917. р.
Музично-Драматичним Товариством ім. М. Лисенка
буде виставлено:

„НАХМАРИЛО“
Комедія на 3 дії В. Грличенка.

Початок рівно в 7. год. вечера.

Ціни на вступ: 1-й ряд 80 ф., 2-й 65 ф., 3-й 50 і решта 40, 30, 20, 15 і 10 фен.

Перед початком і в часі антрактів грає духово оркестра під орудою т. Антопенка.

Режисер Старогородський.